

Raport z działalności Muzeum II Wojny Światowej za rok 2014

**Raport z działalności
Muzeum II Wojny Światowej
za rok 2014**

.....
G d a ń s k 2 0 1 5

Spis treści

Najważniejsze wydarzenia 2014 roku	7
Prace nad wystawą główną	11
Budowa Muzeum	15
Zbiory	21
Działalność naukowa i wydawnicza	35
Wystawy	43
Spektakl filmowo-multimedialny „Wybuch”	49
Działalność edukacyjna	53
Współpraca krajowa i zagraniczna	65
O Muzeum	71

*Prof. dr hab. Paweł Machcewicz,
dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.
Fot. Renata Dąbrowska/Agencja Gazeta*

W 2014 r. Muzeum zaczęło wyrastać spod ziemi. Zakończona została budowa najważniejszych elementów podziemnej części budynku, która będzie jego „sercem”, znajdzie się w niej bowiem wystawa stała. Gdy chodzi się teraz po najniższej muzealnej kondygnacji, potężnej betonowej płycie, zagłębionej 15 metrów poniżej poziomu gruntu, widać już wyraźnie zarysy przyszłej wystawy, poszczególne jej pomieszczenia, a także główną wewnętrzną „aleję”, będącą odzwierciedleniem najważniejszej ulicy Wiadrowni, dzielnicy Gdańska istniejącej w tym miejscu do 1945 r. Jej pozostałości zostały odsłonięte w czasie badań archeologicznych poprzedzających rozpoczęcie budowy Muzeum.

Równoległe z pracami budowlanymi cały czas trwa pozyskiwanie cennych eksponatów, które znajdują się na wystawie. Wymieńmy tylko dwa z nich, o które Muzeum wzbogaciło się w 2014 r. Od norweskiego Muzeum Wojskowego otrzymaliśmy egzemplarz niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma, która będzie przypominała, że to polscy matematycy jeszcze w latach trzydziestych złamali jej szyfr, walnie przyczyniając się do późniejszego zwycięstwa aliantów. Zwiedzający nasze Muzeum będą mogli nie tylko ją obejrzeć, lecz także w towarzyszącym jej stanowisku multimedialnym samodzielnie zaszyfrować i odszyfrować wiadomości, używając systemu stosowanego w Enigmie.

Drugi eksponat ma niezwykłą historię. Jest to sztandar 6 Pułku Artylerii Ciężkiej, broniącego Lwowa we wrześniu 1939 r. Gdy do miasta weszli Sowieci, został on ukryty. Podczas powojennych przesiedleń polska rodzina przewiozła go na Dolny Śląsk i w tajemnicy przechowywała przez cały okres Polski Ludowej, by w zeszłym roku przekazać go Muzeum II Wojny Światowej. Ta historia dobrze pokazuje, jak żywa jest wciąż pamięć o wojnie i jak wiele trudu, a często i ryzyka, trzeba było włożyć, by jej materialne ślady mogły przetrwać i znaleźć swoje miejsce w powstającym muzeum.

Paweł Machcewicz
Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej

Najważniejsze
wydarzenia 2014 roku

2 lutego

Edukacyjna inscenizacja
„Wileńszczyzna '44”

13 lutego

Otwarcie wystawy „Routes of Liberation. European Legacies of the Second World War” [Drogi do wyzwolenia. Europejskie dziedzictwo II wojny światowej] w Parlamencie Europejskim

13 marca

Dyskusja wokół polskiego wydania książki *Zagłada Żydów europejskich* Raula Hilberga

6 kwietnia

Plenerowy projekt edukacyjny
„Ostatnia ofensywa '45”

11 kwietnia

Podpisanie umowy na II etap prac budowlanych (budowa gmachu Muzeum) pomiędzy Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku i konsorcjum firm Warbud S.A., Hochtief Polska S.A. i Hochtief Solution AG

9 maja

Otwarcie wystawy fotograficznej
„Sztutowo – czarne na białym”

17 maja

Europejska Noc Muzeów
na Westerplatte

29 maja

Otwarcie wystawy „Żołnierska dola” w Muzeum Zamkowym w Malborku

29 maja

Konferencja naukowa „Żuławy w 1945 roku”, współorganizowana przez Muzeum II Wojny Światowej

13 czerwca

Posiedzenie Rady Powierniczej Muzeum II Wojny Światowej

24 czerwca

Prezentacja projektu historyczno-turystycznego „Liberation Route Europe” w Warszawie podczas wizyty holenderskiej pary królewskiej

1-2 września

Pokazy spektaklu filmowo-multimedialnego „Wybuch” w 75. rocznicę wybuchu II wojny światowej wg pomysłu Andrzeja Wajdy, zrealizowanego przez Muzeum II Wojny Światowej

19 września

Otwarcie wystawy „A więc wojna...! Losy ludności cywilnej w 1939 roku” w Muzeum Narodowym w Szczecinie z okazji XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich

26-28 czerwca

Przegląd totalitarnych filmów propagandowych

7 września

Inscenizacja edukacyjno-historyczna „Pogranicze '39”

7 października

Promocja książki *Plac po Warszawie. Powstanie Warszawskie 1944. Dzienniki. Świadczenia* w opracowaniu Wiktorii Śliwowskiej, Janusza Marszałca i Artura Wodzyńskiego

12 listopada

Dyskusja wokół książki Dirka Braunsa *Café Auschwitz*, zorganizowana we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera i Europejskim Centrum Solidarności

19 lipca

Piknik sąsiedzki dla mieszkańców dzielnicy Śródmieście położonej w pobliżu placu budowy Muzeum

18 września

Prezentacja wydanego przez Muzeum albumu *Codziennosc w cieniu terroru* autorstwa Joanny Urbanek podczas XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich, współorganizowanego przez Muzeum

17 grudnia

Posiedzenie Rady Powierniczej Muzeum II Wojny Światowej

Wizualizacje multimedialne na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej, Nolabel Sp. z o.o.

Prace nad
wystawą główną

Działania zespołu Muzeum pracującego nad wystawą główną koncentrowały się na sporządzaniu map, scenariuszy prezentacji multimedialnych i filmowych oraz opracowywaniu i tłumaczeniu podpisów pod ilustracjami i eksponatami. Prace nad multimediami i filmami dokumentalnymi, które zostaną wykorzystane na wystawie, były prowadzone wspólnie z firmą Nolabel z Krakowa, która w 2013 r. wygrała konkurs na realizację multimedialnej części wystawy. Zespół Muzeum odpowiadał za dostarczenie zawartości merytorycznej (teksty, ikonografia), a firma Nolabel za opracowanie graficzne i funkcjonalne materiału, by można go było prezentować w urządzeniach multimedialnych.

Jednym z zadań realizowanych w 2014 r. przez Muzeum było sfinalizowanie wypożyczeń eksponatów, które zostaną wykorzystane na wystawie głównej. Uzgadniano m.in. szczegółowe warunki wypożyczeń (terminy, ubezpieczenie) oraz podpisanie umów.

Wizualizacje multimedialne na wystawie głównej Muzeum II Wojny Światowej. Nolabel Sp. z o.o.

W wyniku ogłoszonego w 2014 r. przetargu na wykonanie ekspozycji głównej Muzeum wyłoniono firmę Qumak S.A., której zadaniem będzie produkcja wystawy.

W pierwszej połowie 2014 r. rozpoczęto prace nad koncepcją katalogu wystawy głównej, w którym oprócz najbardziej interesujących eksponatów omówione zostaną założenia programowe Muzeum oraz poszczególne wątki ekspozycji. Publikacja ma służyć zarówno gościom polskim, jak zagranicznym zwiedzającym Muzeum.

Budowa Muzeum

*Budowa Muzeum II Wojny Światowej. 21 stycznia 2014 r.
Fot. Roman Jocher*

W styczniu 2014 r. zakończono proces refulacji, czyli odprowadzania gruntu i pogłębiania wykopu, w którym zostanie posadowione Muzeum. Powstały w ten sposób zbiornik wypełniony wodą osiągnął głębokość ok. 16 m. Był to efekt zamierzony – woda stanowi naturalne zabezpieczenie stabilności ścian szczelinowych na tym etapie budowy. Kolejnym etapem było wwiercenie w dno wykopu 914 22-metrowych mikropali, które miały ustabilizować betonowy korek oraz umieszczoną na nim płytę denną budynku. Wzmocnienie dna budynku za pomocą gęstej siatki mikropali było konieczne, gdyż jest ono poddane oddziaływaniu potężnych sił wyporu wód gruntowych. Instalacja mikropali odbywała się przy wykorzystaniu barek, a wysokospecjalistyczne prace wykonywano z udziałem nurków.

28 maja zakończyły się trwające 7 dni prace związane z wykonaniem korka betonowego, stanowiącego wraz ze ścianami szczelinowymi obudowę zabezpieczającą wykop przed napływem wody, którą nasączony jest grunt. Betonowanie prowadzono w sposób ciągły (24 h na dobę). W tym czasie na dno wykopu wtoczono za pomocą specjalnych pomp blisko 26 tys. m³ betonu.

Po uzyskaniu przez beton odpowiedniej wytrzymałości przystąpiono do usuwania wody z wykopu oraz do jego oczyszczania. Jednocześnie doszczelniano zauważone przecieki.

W październiku prace na placu budowy rozpoczął generalny wykonawca budynku Muzeum – konsorcjum firm Warbud S.A., Hochtief Polska S.A. oraz Hochtief Solutions AG, który przystąpił do wykonywania płyty dennej (fundamentowej). Zadaniem generalnego wykonawcy jest kompleksowa budowa siedziby Muzeum wraz z instalacjami, wykończeniem i wyposażeniem budynku, z wyjątkiem elementów wystawy głównej Muzeum. Główny zakres prac obejmuje wykonawstwo 6 kondygnacji podziemnych, gdzie znajdować się będzie wystawa główna, oraz 8 kondygnacji naziemnych, na których będą usytuowane m.in. biblioteka, sale dydaktyczne i konferencyjne, a na najwyższym poziomie kawiarnia i restauracja z widokiem na panoramę Gdańską. Prace budowlane zaplanowano na 21 miesięcy od momentu przejścia placu budowy.

Rada Powieńczy Muzeum II Wojny Światowej
podczas wizyty na placu budowy,
17 grudnia 2014 r. Fot. Roman Jocher

SKELBIMAS

Šis skelbimas yra Vilniaus miesto, gromadyje 1933, kad pabrėžtų, kaip svarbu laikytis taisyklių, kurios apsaugotų žmonių gyvybes ir turtą. Šios taisyklės yra: 1. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 2. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 3. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 4. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 5. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 6. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 7. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 8. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 9. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias. 10. Nėra leidžiama vaikščioti po gatvę, kai jos paviršius yra šlapias.

OBWIESZCZENIE

Ważnym jest dla każdego mieszkańca miasta Wilna, aby przestrzegał zasad bezpieczeństwa, które mają być dla niego i jego rodziny. Te zasady są: 1. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 2. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 3. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 4. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 5. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 6. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 7. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 8. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 9. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra. 10. Nie wolno chodzić po ulicy, gdy jest mokra.

MĖKŲ DEPARTAMANTAS

1933 m. gegužės mėn. 28 d.

Zbiory

Sztandar 6 Pułku Artylerii Ciężkiej ze Lwowa.
Fot. Dominik Jagodziński

Przekazanie Enigmy,
Od lewej: Jeremy Hutchings,
kierownik Działu Zbiorów
Muzeum Wojskowego w Oslo,
Bartłomiej Garba,
pptk Stein Wilhelm Aasland oraz
Daniel Chraniuk.
Fot. Jan Szkuclirski

W zbiorach Muzeum znajduje się obecnie ok. **33 tys.** obiektów. W 2014 r. zakupiono 2402 eksponaty, 1723 nabytki przekazali darczyńcy, a 32 obiekty trafiły do Muzeum w ramach depozytu.

Cały czas prowadzone są działania mające na celu pozyskiwanie nowych eksponatów zarówno w drodze zakupów, jak i darowizn, które są niezwykle ważnym źródłem budowania kolekcji. We wzbogacaniu zbiorów pomagają ożywione kontakty utrzymywane ze środowiskami kombatan-tów i kolekcjonerów, a także współpraca z wieloma instytucjami w Polsce oraz za granicą.

Niezwykle cennym nabytkiem jest otrzymany w darze sztandar 6 Pułku Artylerii Ciężkiej ze Lwowa, wcześniej uważany za zaginiony. Przypuszczano, że za radą prezydenta Lwowa został on ukryty w skrytce w Ossolineum. Podejmowane przez ostatnie lata próby odnalezienia sztandaru kończyły się niepowodzeniem. W sierpniu 2014 r. sztandar został przekazany do zbiorów Muzeum przez darczyńcę, w którego domu przechowywano go od zakończenia wojny jako pamiątkę rodzinną.

Innym ważnym eksponatem jest egzemplarz niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma w wersji stosowanej przez niemiecką Kriegsmarine, który Muzeum II Wojny Światowej otrzymało w darze od Muzeum Wojskowego w Oslo. Maszyna była używana przez jednostki niemieckie okupujące w latach 1940–1945 terytorium Norwegii i pozostała tam po kapitulacji Niemiec, by ostatecznie trafić do kolekcji Muzeum Wojskowego. Otrzymany egzemplarz jest niemal kompletny i wymaga jedynie niewielkich zabiegów konserwatorskich. Darowana Enigma znajdzie się na wystawie głównej Muzeum

1

II Wojny Światowej w specjalnej sali poświęconej wkładowi Polaków w złamanie szyfrów niemieckich, co miało ogromny wpływ na przebieg wojny. Pomocy w pozyskaniu maszyny udzieliła Ambasada RP w Oslo.

Spośród pozostałych eksponatów, które wzbogaciły w 2014 r. kolekcję Muzeum, warto również wymienić:

Elementy umundurowania i wyposażenia żołnierzy

- Nóż szturmowy używany przez członków Armii Krajowej, wykonany w Warszawie w konspiracyjnych warsztatach zbrojeniowych. Broń tego typu produkowana była masowo i przekazywano ją do oddziałów Kedywu [1].
- Nosze z kolekcji eksponatów po lekarzu wojskowym kpt. Janie Orlickim, przedwojennym oficerze rezerwy, więźniu obozu w Starobielsku, żołnierzu II Korpusu Polskiego we Włoszech [2].
- Brzytwa jeńca wojennego por. Jerzego Pałuskiego, używana w sowieckim obozie Kozielsk II [3].

Życie codzienne, życie na zesłaniu

- Angielska maska przeciwigazowa dla dzieci, tzw. Mickey Mouse [4].
- Surogaty (ersatz) niemieckich produktów spożywczych z okresu II wojny światowej [5].

Obozy, Zagłada

- Pasiak obozowy i listy pisane przez więźnia obozu koncentracyjnego Buchenwald Leszka Dobrowolskiego w latach 1943–1945. Dobrowolski, aresztowany w 1943 r. za działalność konspiracyjną, był najpierw więziony na Pawiaku, po czym jako więzień polityczny trafił do Buchenwaldu. Po wyzwoleniu obozu przez Amerykanów w styczniu 1945 r. powrócił do Polski [6].
- Puszka po gazie cyklon B (Zyklon B) wynalezionym przez Fritza Habera, używanym do eksterminacji więźniów niemieckich obozów zagłady oraz odwszawiania odzieży [7].

2

6

4

5

7

3

Kolekcje zdjęć, listy, druki

- Wydawnictwa kolaboracyjne wydawane w okresie okupacji niemieckiej na Białorusi w 1944 r. [1].
- Pamiętniki i zeszyty szkolne Ewy Fryszak, pisane w okresie okupacji podczas nauki w szkole podstawowej prowadzonej przez siostry augustianki w Krakowie [2].
- Obwieszczenie o wykonaniu wyroków śmierci na Polakach, wydane przez dowódcę SS i Policji dystryktu krakowskiego 6 kwietnia 1944 r. [3].
- Obwieszczenie w języku polskim i litewskim, wydane przez Departament Lasów Kraju Wileńskiego w Kownie 24 listopada 1939 r. [4].
- Karty do gry wykonane przez polskich oficerów internowanych na Litwie, powstałe między wrześniem 1939 a latem 1940 r., pochodzą ze spuścizny po por. Jerzym Pałuskim [5].

5

2

OBWIESZCZENIE!

Za zamach morderczy dokonany na polskiej rodzinie MADRALA w dniu 31. 3. 1944 zastrzelono na podstawie wyroku Sądu Doraźnego 10 osób skazanych na śmierć zgodnie z ostrzeżeniem zawartym w moim obwieszczeniu z dnia 29. 1. 1944.

W nocy 4. 4. 1944 dokonano napadu na komendę policji w składowi Myśliwiec i zastrzelono kapłana zakonników DREMCZA, 10 sierżanta (audymera) SCHAARA i 11-Unterstaabsführera Polizei Beszeczczehus HAUTA. Za to czynienie wymienionej kary na 30-tych niżej wymienionych osobach, skazanych na śmierć przez Sąd Doraźny.

Do wykonania powyższych 11 i 12 oskarżeń w wykonaniu wyroku sądownego tych oskarżonych w Krakowie z dnia 1. IV 1944 (Sąd Doraźny) (Sądowca: Komendant R. UŁCZ) zostały skazane na śmierć przez Sąd Doraźny przy Komandur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Krakau następujące osoby:

3

1. Janusz Władysław Białkowski
2. Janusz Władysław Białkowski
3. Janusz Władysław Białkowski
4. Janusz Władysław Białkowski
5. Janusz Władysław Białkowski
6. Janusz Władysław Białkowski
7. Janusz Władysław Białkowski
8. Janusz Władysław Białkowski
9. Janusz Władysław Białkowski
10. Janusz Władysław Białkowski
11. Janusz Władysław Białkowski
12. Janusz Władysław Białkowski
13. Janusz Władysław Białkowski
14. Janusz Władysław Białkowski
15. Janusz Władysław Białkowski
16. Janusz Władysław Białkowski
17. Janusz Władysław Białkowski
18. Janusz Władysław Białkowski
19. Janusz Władysław Białkowski
20. Janusz Władysław Białkowski
21. Janusz Władysław Białkowski
22. Janusz Władysław Białkowski
23. Janusz Władysław Białkowski
24. Janusz Władysław Białkowski
25. Janusz Władysław Białkowski
26. Janusz Władysław Białkowski
27. Janusz Władysław Białkowski
28. Janusz Władysław Białkowski
29. Janusz Władysław Białkowski
30. Janusz Władysław Białkowski
31. Janusz Władysław Białkowski
32. Janusz Władysław Białkowski
33. Janusz Władysław Białkowski
34. Janusz Władysław Białkowski
35. Janusz Władysław Białkowski
36. Janusz Władysław Białkowski
37. Janusz Władysław Białkowski
38. Janusz Władysław Białkowski
39. Janusz Władysław Białkowski
40. Janusz Władysław Białkowski
41. Janusz Władysław Białkowski
42. Janusz Władysław Białkowski
43. Janusz Władysław Białkowski
44. Janusz Władysław Białkowski
45. Janusz Władysław Białkowski
46. Janusz Władysław Białkowski
47. Janusz Władysław Białkowski
48. Janusz Władysław Białkowski
49. Janusz Władysław Białkowski
50. Janusz Władysław Białkowski
51. Janusz Władysław Białkowski
52. Janusz Władysław Białkowski
53. Janusz Władysław Białkowski
54. Janusz Władysław Białkowski
55. Janusz Władysław Białkowski
56. Janusz Władysław Białkowski
57. Janusz Władysław Białkowski
58. Janusz Władysław Białkowski
59. Janusz Władysław Białkowski
60. Janusz Władysław Białkowski
61. Janusz Władysław Białkowski
62. Janusz Władysław Białkowski
63. Janusz Władysław Białkowski
64. Janusz Władysław Białkowski
65. Janusz Władysław Białkowski
66. Janusz Władysław Białkowski
67. Janusz Władysław Białkowski
68. Janusz Władysław Białkowski
69. Janusz Władysław Białkowski
70. Janusz Władysław Białkowski
71. Janusz Władysław Białkowski
72. Janusz Władysław Białkowski
73. Janusz Władysław Białkowski
74. Janusz Władysław Białkowski
75. Janusz Władysław Białkowski
76. Janusz Władysław Białkowski
77. Janusz Władysław Białkowski
78. Janusz Władysław Białkowski
79. Janusz Władysław Białkowski
80. Janusz Władysław Białkowski
81. Janusz Władysław Białkowski
82. Janusz Władysław Białkowski
83. Janusz Władysław Białkowski
84. Janusz Władysław Białkowski
85. Janusz Władysław Białkowski
86. Janusz Władysław Białkowski
87. Janusz Władysław Białkowski
88. Janusz Władysław Białkowski
89. Janusz Władysław Białkowski
90. Janusz Władysław Białkowski
91. Janusz Władysław Białkowski
92. Janusz Władysław Białkowski
93. Janusz Władysław Białkowski
94. Janusz Władysław Białkowski
95. Janusz Władysław Białkowski
96. Janusz Władysław Białkowski
97. Janusz Władysław Białkowski
98. Janusz Władysław Białkowski
99. Janusz Władysław Białkowski
100. Janusz Władysław Białkowski

Na osobach wymienionych od 1-33 wyrok został już wykonany.

Wobec pozostałych 67-69 i 71-72 oskarżonych w wykonaniu wyroku sądownego tych oskarżonych w Krakowie z dnia 1. IV 1944 (Sąd Doraźny) (Sądowca: Komendant R. UŁCZ) zostały skazane na śmierć przez Sąd Doraźny przy Komandur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Krakau następujące osoby:

Kraków, dnia 6. 4. 1944.

Der 44- und Polizeibereich
im Distrikt Krakau.

4

SKELBIMAS

Šis skelbimas yra vienas iš daugelio, kurie buvo paskelbti po to, kai buvo suimti keli žmonės, kurie buvo įtarijami, kad jie dalyvavo mirtiniame pabėgimo akte. Šis skelbimas yra vienas iš daugelio, kurie buvo paskelbti po to, kai buvo suimti keli žmonės, kurie buvo įtarijami, kad jie dalyvavo mirtiniame pabėgimo akte.

OBWIESZCZENIE

Wobec pozostałych 67-69 i 71-72 oskarżonych w wykonaniu wyroku sądownego tych oskarżonych w Krakowie z dnia 1. IV 1944 (Sąd Doraźny) (Sądowca: Komendant R. UŁCZ) zostały skazane na śmierć przez Sąd Doraźny przy Komandur der Sicherheitspolizei und des SD für den Distrikt Krakau następujące osoby:

MŠKU DEPARTAMENTAS

1944 m. kovo mėn. 24 d.

Kraków, dnia 24 lutego 1944 r.

DEPARTAMENT LASOW

Konserwacja

Obiekty, które trafiają do Muzeum w złym stanie zachowania, poddawane są zabiegom konserwatorskim. Mają one przede wszystkim na celu zatrzymanie procesu destrukcji poszczególnych obiektów oraz nadanie im wartości ekspozycyjnych. Wszelkie zabiegi przeprowadzane są z poszanowaniem śladów upływu czasu i walorów dawności.

W 2014 r. konserwacją objęto 1421 obiektów, zróżnicowanych pod względem wielkości. W zależności od materiałów, z jakich zostały wykonane, oraz stanu zachowania poszczególne eksponaty były poddawane konserwacji pełnej, częściowej lub zabezpieczającej.

Wśród tych obiektów znalazły się m.in. **przedmioty wydobyte podczas prac ekshumacyjnych ze zbiorowych mogił ofiar zamordowanych w Katyniu**. Zbiór liczący 129 przedmiotów i ich fragmentów Muzeum II Wojny Światowej otrzymało w depozycie od Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa. Zabiegi konserwatorskie, którym poddano wszystkie przedmioty, miały na celu zatrzymanie postępującej destrukcji i korozji. Chcąc zachować autentyczność obiektów, wybrano takie metody oraz środki chemiczne, aby wygląd zabytków po przeprowadzonych zabiegach zmienił się w jak najmniejszym stopniu.

- Destrukt busoli kieszonkowej zwykłej, którą posługiwali się oficerowie Wojska Polskiego II RP, i metalowa zapalniczka z logo PZM (Polskiego Związku Motocyklowego) [1].
- Order Odrodzenia Polski (Polonia Restituta) i Krzyż Zasługi [2].
- Metalowy krucyfiks – krzyż z pasyjką i łańcuszkiem długości 36 cm [3].
- Para ostróg kawaleryjskich wraz z elementami skórzanych pasków i metalowymi sprzączkami [4].

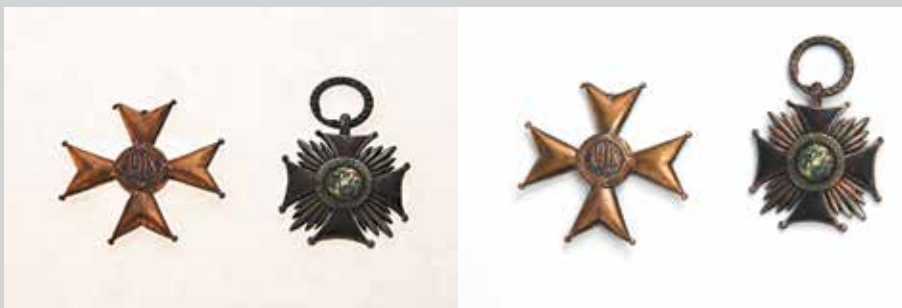
PRZED KONSERWACJĄ

PO KONSERWACJI

1

2

3

4

Konserwacji poddano także niezwykle cenny zbiór artefaktów pochodzących z terenu byłego niemieckiego obozu zagłady Kulmhof w Chełmnie nad Nerem, które wydobyto w trakcie prac ziemnych. Zostały one przekazane we wrześniu 2011 r. do Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku przez Muzeum Okręgowe w Koninie w ramach depozytu.

W skład zbioru wchodzi głównie przedmioty należące do ofiar, które zginęły w obozie Kulmhof: naczynia emaliowane (kubki, miski, pokrywki), sztucce, przedmioty toaletowe do higieny osobistej i użytku osobistego (maszynki do golenia, brzytwy, szczyroryki, nożyczki kosmetyczne, grzebień do włosów, szczoteczki do mycia zębów), fragmenty butów, sprzączki od pasa, guziki, koralki z naszyjników, opakowania po lekarstwach i kosmetykach, klucze, łuski z naboju pistoletowych, fragmenty drutu kolczastego. Łącznie zbiór liczy 192 przedmioty, 450 koralików i ich fragmentów, 384 guziki i ich fragmenty.

Również w tym wypadku zachowanie autentyczności przedmiotów było nadrzędnym celem, jaki przyświecał konserwatorom podczas prac.

Biorąc do rąk te dokumenty i przedmioty, niemal dotykamy najtragiczniejszych, ostatnich chwil życia ludzi zamordowanych w Chełmnie. Nawet z pozoru mało istotne, zachowane jedne lepiej, drugie gorzej, są świadectwem życia poszczególnych osób, tragicznie przerwane w obozie zagłady, a także dramatu całego narodu żydowskiego. Wiele mówi o tych, do których należały. Ludzi w różnym wieku, różnych zawodów i zainteresowań. Świadczą też o celach zagłady ludności żydowskiej, dokonanej przez władze państwa niemieckiego; niewątpliwie jednym z nich była grabież mienia zamordowanych.

Świadectwa Zagłady. Obóz w Chełmnie nad Nerem. Getto wiejskie Czachulec, wstęp i oprac. Lucja Pawlicka-Nowak i Jolanta Adamska, Gdańsk 2014, s. 349

- Widelce przed zabiegami i po konserwacji. Na dole widelca widać stopioną szklaną masę, co może świadczyć o tym, że były one palone wraz z innymi przedmiotami po zamknięciu obozu, w celu ukrycia dokonanych tam zbrodni [1].
- Emaliowa miska przed zabiegami i po konserwacji [2].
- Aluminiowy kubek [3].
- Czajnik elektryczny [4].
- Szklane butelki po lekarstwach [5].

PRZED KONSERWACJĄ

PO KONSERWACJI

1

2

3

4

5

Fot. Dominik Jagodziński

Ewidencja zbiorów

Ewidencja zbiorów prowadzona jest w Elektronicznym Systemie Ewidencji Zbiorów Muzealnych ZEUS, opracowanym w 2010 r. specjalnie dla potrzeb Muzeum II Wojny Światowej. Program ZEUS stanowi kompleksową bazę danych i pozwala m.in. na opracowanie eksponatów zgodnie z przepisami prawa polskiego oraz jednoczesną edycję inwentarza muzealnego i tworzenie kart ewidencyjnych obiektów. Zastosowane rozwiązania umożliwiają lokalizację topograficzną obiektów, a także rejestrację wszelkich procesów konserwatorskich, jakim poddawany jest dany obiekt. Baza stanowi również platformę do przyszłej publikacji i wymiany informacji o zbiorach w Internecie.

Relacje świadków II wojny światowej

Do chwili obecnej wykonano 123 notacje filmowe. W 2014 r. przeprowadzono 31 notacji opisujących m.in. życie codzienne pod okupacją niemiecką i radziecką, terror niemiecki i radziecki, relacje czesko-niemieckie, relacje polsko-ukraińskie, zbrodnie na Wołyniu, akcje pacyfikacyjne, prześladowania i przymusowe deportacje, agresję niemiecką na Francję, eksterminację Żydów, eksperymenty medyczne na więźniach obozów koncentracyjnych, działalność serbskich oddziałów partyzanckich, wkraczanie Armii Czerwonej na Pomorze oraz powojenne represje komunistyczne.

Notacje realizowano w Polsce, Niemczech, Serbii, na Ukrainie oraz na Litwie.

Ponadto 30 notacji filmowych przeprowadzonych z żołnierzami AK zostało przekazanych Muzeum II Wojny Światowej na podstawie umowy z Fundacją Filmową Armii Krajowej zawartej w marcu 2014 r.

W zbiorach Muzeum gromadzone są także wspomnienia, pamiętniki oraz dzienniki uczestników wojny. Zbiór ten liczy ok. 105 jednostek.

*Alfreda Lipska opowiadała o wstrząsających doświadczeniach z pobytu w obozach w Auschwitz-Birkenau i Bergen-Belsen.
Fot. Dominik Jagodziński*

*Numer obozowy na ramieniu Alfredy Lipskiej – ślad po pobycie w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau.
Fot. Dominik Jagodziński*

Obóz w Chełmnie nad Nerem
Gatki wiejskie Czachulec
Gdańsk 2014

...ska krew
Główny Urząd Rasy i Osadnictwa SS
i nowy porządek rasowy Europy
Gdańsk 2014
MWN
Muzeum II Wojny Światowej

**CODZIENNA
W CIENIU TERROZU**
OKUPACJA NIEMIECKA W POLSCE 1939-1945

Wiktor Śliwowski
**Płacz
po Warszawie**
Wstanie Warszawskie 1944.
Opis, świadectwa
MWN
Muzeum II Wojny Światowej

Marcin Westphal
**Walka o panowanie
w głębinach**
Historia powstania U-Boota typu XXI
Gdańsk 2014
MWN
Muzeum II Wojny Światowej

Antysowieckie podziemie w Europie
Środkowo-Wschodniej w latach 1945-1956
Gdańsk - Warszawa 2014
ISP
IPAN

Działalność naukowa
i wydawnicza

Publikacje

W 2014 r. Muzeum wydało następujące publikacje:

■ Artur Wodzyński, **W odwrocie i walce. Codziennosc polskich żołnierzy podczas kampanii 1939 roku**

Monografia Artura Wodzyńskiego jest bardzo wartościowym opracowaniem odzwierciedlającym życie codzienne żołnierzy Wojska Polskiego w kampanii 1939 r. W polskiej historiografii wojskowej brak takich prac.

prof. dr hab. Waldemar Rezmer

■ Isabel Heinemann, **Rasa, ziemia, niemiecka krew. Główny Urząd Rasy i Osadnictwa SS i nowy porządek rasowy Europy** [polskie wydanie niemieckiej publikacji *Rasse, Siedlung, deutsches Blut. Das Rasse- und Siedlungshauptamt der SS und die rassenpolitische Neuordnung Europas*]

Książka niemieckiej badaczki jest lekturą fascynującą i przerażającą. [...] Heinemann pokazuje nazizm jako przedsięwzięcie ideologiczne i kruczającą ideologiczną. Ludzi „gorszych rasowo” nazizm traktował gorzej niż zwierzęta.

Adam Leszczyński, „Gazeta Wyborcza”, dodatek „Ale Historia”

■ **Plac po Warszawie. Powstanie Warszawskie 1944. Dzienniki. Świadectwa,**

oprac. Wiktoria Śliwowska, Janusz Marszalec, Artur Wodzyński

Ci, którzy spodziewają się jednowymiarowego, wyłącznie heroicznego obrazu z akademii rocznicowych, przeżyją rozczarowanie. To raczej opowieść o czystcu. Nie kończy się on w dniu zakończenia walk powstańczych, lecz przeciąga na długie miesiące niewoli i poniewierki.

dr Janusz Marszalec

■ Joanna Urbanek, **Codziennosc w cieniu terroru. Okupacja niemiecka w Polsce 1939–1945,**

Bez wątplenia jest to udana publikacja. Z powodzeniem można ją wykorzystać w dydaktyce szkolnej, w której niejednokrotnie celnie dobrany obraz bardziej przemawia do uczniów niż tekst. Powinna więc znaleźć się na półce każdego nauczyciela i/lub osób zainteresowanych tą problematyką.

prof. dr hab. Krzysztof Ruchniewicz

■ **Wojna na Kaszubach. Pamięć polskich i niemieckich świadków,**

oprac. Katarzyna Madoń-Mintzer, Roland Borchers

Kaszuby były przez całe stulecia regionem wieloetnicznym, zamieszkiwanym przez Polaków, Niemców, Kaszubów i Żydów. W książce utrwalone zostały opowieści ludzi pamiętających jeszcze tę wieloetniczność, będącą częścią ich świata, który radykalnie zmienił się w wyniku II wojny światowej.

z wprowadzenia

■ Anna Zapalec, **Druga strona sojuszu. Żołnierze brytyjscy w Polsce w czasie II wojny światowej**

Monograficzne opracowanie losu żołnierzy brytyjskich w Polsce w czasie drugiej wojny światowej zasługuje niewątpliwie na uznanie. Jest to temat nie tylko ważny, ale i nie mniej fascynujący, a niektóre jego wątki są po prostu sensacyjne.

prof. dr hab. Mieczysław Nurek

■ Marcin Westphal, **Walka o panowanie w głębinach. Historia powstania U-Bootu typu XXI**

W Polsce przez dziesięciolecia badacze unikali podejmowania zagadnień dotyczących seryjnie budowanych i montowanych w gdańskich stoczniach U-Bootów typu XXI. [...] Dobrze się stało, że Marcin Westphal przełamał tę barierę niemocy i w polskim piśmiennictwie pojawia się cenne opracowanie o najnowszej wojennej produkcji niemieckich okrętów podwodnych w Gdyni i Gdańsku.

prof. dr hab. Jan Kazimierz Sawicki

■ **Świadectwa Zagłady. Obóz w Chełmnie nad Nerem. Getto wiejskie Czachulec,**

wstęp i oprac. Łucja Pawlicka-Nowak i Jolanta Adamska

Praca stanowi wartościowe uzupełnienie dotychczasowej literatury danego tematu. Opisując i przytaczając różnorodne świadectwa Zagłady, zamyka je w określonej całości [...]. Pomimo niezwykle tragicznej tematyki czytelnik będzie nią zainteresowany, gdyż dodatkowym walorem jest przystępność języka, którym jest napisana.

dr Danuta Drywa

Promocja książki Piotra M. Majewskiego w Pradze. Od lewej: dr Adrian Portmann von Arburg, dr hab. Piotr M. Majewski oraz doc. Jiří Friedl. Fot. Knihovna Václava Havla

---

Wydawnictwa powstałe w wyniku współpracy z innymi instytucjami

- **Żuławy w 1945. Materiały z konferencji „Żuławy w 1945”**, pod redakcją Andrzeja Gąsiorowskiego; wspólnie z Muzeum Stutthof w Sztutowie.
- Piotr Majewski, **Sudetští Němci 1848–1948. Dějiny jednoho nacionalismu; czeskie wydanie książki Niemcy sudeccy 1848–1948. Historia pewnego nacionalizmu**. Publikacja ukazała się nakładem stowarzyszenia obywatelskiego Conditio Humana przy wsparciu Forum Polsko-Czeskiego i Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Wersja polska ukazała się w 2008 r. nakładem Wydawnictw Uniwersytetu Warszawskiego.

Współautorzy książki
„Wojna po wojnie”
dr hab. Rafał Wnuk oraz
dr Adam Baran odbierają nagrodę
im. Jerzego Giedroycia z rąk
rektora UMCS.
Fot. Maciej Przysucha

Nagroda dla naszej publikacji

W 2014 r. wydana przez Muzeum II Wojny Światowej książka **Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1953** autorstwa Grzegorza Motyki, Rafała Wnuka, Tomasza Stryjka i Adama F. Barana otrzymała nagrodę im. Jerzego Giedroycia. Nagroda została ustanowiona przez Senat UMCS i jest przyznawana od 2001 r. m.in. za twórczą kontynuację przesłania Jerzego Giedroycia w dziedzinie nauki. Członek kapituły prof. Jerzy Kłoczowski w uzasadnieniu nominacji napisał:

Jest to pionierskie ujęcie komparatystyczne dziejów podziemia na obszarze Europy Środkowo-Wschodniej. [...] Wszystkie teksty mają walor materiałów opartych na wnikliwej kwerendzie archiwalnej, w większości przypadków jest tam wprowadzony olbrzymi nowatorski [...] materiał informacyjny i interpretacyjny. Dodatkową zaletą monografii jest uwzględnienie kilku aspektów problemu: z jednej strony jest to syntetyczny, komparatystycznie ujęty wykład dziejów podziemia, z drugiej – analogicznie komparatystyczny wykład dziejów walki z podziemiem.

Zbiory biblioteki Muzeum
II Wojny Światowej,
Fot. Dominik Jagodziński

Biblioteka Muzeum

W chwili obecnej zbiory biblioteczne Muzeum liczą ok. **13 100** pozycji związanych z tematyką II wojny światowej i jej następstw. Są to książki, czasopisma, dokumenty audiowizualne i elektroniczne oraz kartograficzne. W samym 2014 r. biblioteka wzbogaciła się o blisko 1500 jednostek inwentarzowych.

W bibliotece znajdują się publikacje w językach: polskim, angielskim, chińskim, chorwackim, czeskim, fińskim, flamandzkim, francuskim, koreańskim, litewskim, luksemburskim, łotewskim, niemieckim, norweskim, rosyjskim, rumuńskim, serbskim, słowackim, ukraińskim i włoskim.

Projekty badawcze

W 2014 r. pracownicy Muzeum II Wojny Światowej prowadzili prace nad następującymi projektami badawczymi:

1) Kontynuacja projektu badawczego dotyczącego dziejów Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich/Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Jego wynikiem ma być publikacja pokazująca strukturę, działalność i znaczenie Komisji w rozliczeniach ze zbrodniami niemieckimi w Polsce po II wojnie światowej, a także jej rolę jako ośrodka naukowego i opiniotwórczego. Projekt prowadzi Łukasz Jasiński.

2) Kontynuacja prac nad porównawczą analizą procesu rozliczeń (prawnych i politycznych) ze zbrodniami i kolaboracją w czasie II wojny światowej w poszczególnych krajach europejskich. Efektem będzie przekrojowe opracowanie naukowe procesu rozliczeń po II wojnie światowej, a także porównanie ich z rozliczeniami dokonywanymi w innych momentach historycznych (m.in. po I wojnie światowej, po wojnie domowej w Hiszpanii, po upadku dyktatur komunistycznych). Projekt prowadzi prof. dr hab. Paweł Machcewicz.

Oba projekty będą w latach 2014–2017 realizowane w ramach grantu przyznanego przez Narodowe Centrum Nauki, którego koordynatorem i głównym wykonawcą jest Instytut Studiów Politycznych PAN.

3) „Codziennosc w czasie II wojny światowej w Polsce i innych krajach europejskich”. W ramach projektu przygotowany został album *Codziennosc w cieniu terroru. Okupacja niemiecka w Polsce w latach 1939–1945* (opublikowany w sierpniu 2014 r.). Album ukazuje codziennosc okupacyjną, zarejestrowaną obiektywami aparatów niemieckich, polskich i żydowskich fotografów, z uwzględnieniem specyfiki warunków życia tych narodowości na okupowanych ziemiach polskich. Na potrzeby publikacji przejrano kilkadziesiąt kolekcji zdjęć, zgromadzonych w Polsce i poza krajem. Wybrano 400 fotografii z ponad 40 archiwów, muzeów i zbiorów prywatnych. Projekt realizowany przez Joannę Urbank.

4) „Opór i konspiracja w państwach bałtyckich 1941–1953”. Celem projektu jest stworzenie monografii podziemia niepodległościowego działającego w państwach bałtyckich w okresie okupacji niemieckiej i radzieckiej. Książka, która ma zostać opublikowana w ramach projektu, będzie próbą analizy działań, rozwoju i profilu ideowego organizacji konspiracyjnych działających w warunkach dwóch odmiennych systemów okupacyjnych. Problem zostanie przedstawiony na szerokim tle historii narodowych. Praca powstanie na podstawie kwerendy źródłowej w archiwach państw bałtyckich oraz literatury przedmiotu (estońskiej, litewskiej, łotewskiej, rosyjskiej i anglojęzycznej). W lipcu zrealizowano kwerendy w Wilnie i Rydze. Elementem projektu jest także porównanie podziemia krajów bałtyckich z podziemiem polskim. Projekt prowadzi dr hab. Rafał Wnuk.

5) „Monte Cassino”. Efektem projektu będzie publikacja dotycząca walk o przełamanie linii Gustawa w 1944 r. Założeniem projektu jest uwzględnienie perspektywy najważniejszych kontyngentów alianckich oraz perspektywy niemieckiej. W ramach projektu została przeprowadzona kwerenda w Bundesarchiv-Militärarchiv we Fryburgu Bryzgowijskim (23 marca – 2 kwietnia). Projekt prowadzi dr Jan Szkudliński.

Wystawy

Wystawa „Żołnierska dola. Życie codzienne żołnierzy w czasie II wojny światowej”.
Fot. Ewelina Dragosz

„A więc wojna...! Losy ludności cywilnej w 1939 roku”

Ekspozycja prezentuje losy ludności cywilnej w czasie działań wojennych we wrześniu i październiku 1939 r. oraz w pierwszym okresie okupacji niemieckiej i radzieckiej do końca tego roku. Za pomocą ok. 100 muzealiów i dokumentów oraz w większości niepublikowanych dotąd fotografii ze zbiorów Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku została ukazana tragedia ludności cywilnej, ginącej w wyniku bombardowań polskich miast, uciekającej przed wkraczającymi na teren Polski wojskami niemieckimi i radzieckimi. Ekspozycja opowiada również o polskich instytucjach państwowych, takich jak służba medyczna, straż pożarna czy policja, a także o ochotnikach, którzy w obliczu zagrożenia z narażeniem życia wspierali działania służb państwowych.

Wystawa została otwarta 19 września 2014 r. podczas XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Szczecinie. W tamtejszym Muzeum Narodowym wystawa była prezentowana do 11 stycznia 2015 r.

„Żołnierska dola. Życie codzienne żołnierzy w czasie II wojny światowej”

Wystawa przedstawia prozę codziennego życia na froncie oraz losy żołnierzy walczących w różnych armiach w największym konflikcie zbrojnym XX w. Za pomocą eksponatów, dokumentów i w większości niepublikowanych dotąd fotografii ukazano mniej znane aspekty żołnierskiej służby, widziane nie tylko z perspektywy pola walki. Wystawa demonstruje także różne postawy wojskowych, zarówno te, które prowadziły do popełniania zbrodni wojennych i bestialstwa wobec ludności cywilnej, jak i te wynikające z bohaterstwa i szlachetności. Wystawę przygotowano w polskiej i angielskiej wersji językowej.

A WIĘC WOJNA...

LOSY LUDNOŚCI CYWILNEJ
W 1939 ROKU

*Stała się piękna
w ciągu 8 iu dni*

**POŻYCZKA OBRONY
PRZEZ WWOLOTNICZĘ**

KASCADY

**B i a
Tyoz**

KREISAMT

Wystawa „Drogi do wyzwolenia”
w Centrum św. Jana w Gdańsku.
4 marca 2015 r.
Fot. Roman Jocher

Od 29 maja do 15 września 2014 r. wystawa była prezentowana w Muzeum Zamkowym w Malborku. Od 3 października 2014 do 15 czerwca 2015 r. wystawę można oglądać w Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni.

„Routes of Liberation. European Legacies of the Second World War” [Drogi do wyzwolenia. Europejskie dziedzictwo II wojny światowej]

Wystawa opowiada o przyczynach, przebiegu i skomplikowanym dziedzictwie II wojny światowej oraz jej konsekwencjach dla państw Europy, przedzielonych w jej następstwie żelazną kurtyną. Została przygotowana przez międzynarodowy zespół, w którego skład weszli przedstawiciele Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, holenderskiej Fundacji Liberation Route Europe, Muzeum Aliantów w Berlinie, Muzeum Mémorial de Caen, Muzeum Wyzwolenia Narodowego w Groesbeek oraz Muzeum D-Day w Portsmouth. Wystawę przygotowano w pięciu wersjach językowych: angielskiej, francuskiej, holenderskiej, niemieckiej i polskiej. Jej uroczyste otwarcie zorganizowano 13 lutego 2014 r. w gmachu Parlamentu Europejskiego z udziałem przewodniczącego Parlamentu Martina Schulza. Następnie wystawa rozpoczęła objazd po instytucjach partnerskich, które pokazują ją w swoich krajach. W Polsce wystawę prezentowano w lutym i marcu 2015 r. w Warszawie i Gdańsku.

Otwarcie wystawy
„Sztutowo – czarne na białym”.
Fot. Grzegorz Mehring

„Sztutowo – czarne na białym”

Wystawa przygotowana we współpracy z Muzeum Stutthof stanowi podsumowanie warsztatów fotograficznych zrealizowanych w drugiej połowie 2013 r. na terenie Sztutowa. Ekspozycja prezentuje ok. 100 zdjęć wykonanych przez uczestników, którzy pod okiem profesjonalnego fotografa starali się za pomocą obrazu uchwycić krajobraz miejsca, na którym historia w tragiczny sposób odcisnęła swoje piętno. W Muzeum Stutthof wystawę można było oglądać od 9 maja do 30 września 2014 r.

Wystąpienie dyrektora Muzeum przed pokazem spektaklu „Wybuch”. Fot. Mateusz Ochocki/Kosycarz Foto Press

---

Spektakl filmowo-
-multimedialny „Wybuch”

Andrzej Wajda, pomysłodawca spektaklu „Wybuch”.
Fot. Mateusz Ochocki/Kosycarz
Foto Press

Prezydenci Polski i Niemiec podczas spektaklu. Fot. Maciej Kosycarz/Kosycarz
Foto Press

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Małgorzata Omilanowska.
Fot. Mateusz Ochocki/Kosycarz
Foto Press

Spektakl filmowo-multimedialny „Wybuch” w 75. rocznicę wybuchu II wojny światowej, 1–2 września 2014 r.

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku zorganizowało wydarzenie we współpracy z Miastem Gdańsk. Spektakl przygotowano według pomysłu Andrzeja Wajdy i zaprezentowano na wielkoformatowym ekranie o szerokości 80 m i wysokości 5 m wewnątrz byłego zbiornika gazowego na terenie Polskiej Spółki Gazownictwa. W ponaddwudziestominutowym spektaklu wykorzystano unikatowe filmy archiwalne i zdjęcia, niektóre nigdy dotąd nie były pokazywane. W spektakl wpleciono fragmenty filmów Andrzeja Wajdy *Lotna* oraz *Katyń*.

„Wybuch” to swego rodzaju współczesny odpowiednik Panoramy Raclawickiej, pokazujący nowoczesnymi środkami wyrazu jedną z najbardziej dramatycznych kart historii, poczynwszy od momentu, kiedy władzę w Niemczech przejął Hitler, aż do wybuchu wojny i walk we wrześniu 1939 roku. Animację zrealizowało krakowskie studio Nolabel, przygotowujące filmy i prezentacje multimedialne na wystawę główną Muzeum II Wojny Światowej.

1 września w projekcjach spektaklu uczestniczyli prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski wraz z małżonką, prezydent Republiki Federalnej Niemiec Joachim Gauck oraz minister kultury i dziedzictwa narodowego Małgorzata Omilanowska.

Przez dwa dni odbywały się cykliczne bezpłatne pokazy, w których uczestniczyło blisko 5,5 tys. widzów.

Spektakl filmowo-multimedialny „Wybuch”. Fot. Maciej Kosycarz/Kosycarz Foto Press

---

Działalność edukacyjna

Przeгляд filmów propagandowych.
26 czerwca 2014 r.
Fot. Roman Jocher

Przeeglądy filmowe

I edycja przeglądu totalitarnych filmów propagandowych, 26–28 czerwca 2014 r.

W ciągu trzech dni projekcji pokazano produkcje: radzieckie – *Pancernik Potiomkin*, reż. Sergiej Eisenstein, oraz *Do jutra (Biały wir)*, reż. Jurij Tarycz, niemieckie – *Triumpf woli*, reż. Leni Riefenstahl, oraz *Hitlerjunge Quex*, reż. Hans Steinhoff, włoską – *Czarna koszula*, reż. Giovacchino Forzan, oraz polską – *Trzy opowieści*, reż. Czesław Petelski, Konrad Nałęczki, Ewa Poleska. Każdy film był poprzedzony komentarzem historycznym, który wygłosił prof. dr hab. Eugeniusz Cezary Król – historyk i politolog, dyrektor Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, tłumacz niemieckiej literatury historycznej.

Wykłady otwarte oraz promocje książek w ramach cyklu „Spotkania z historią”

Muzeum II Wojny Światowej od początku swojej działalności prowadzi cykl wykładów otwartych. W 2014 r. odbyły się następujące spotkania:

- 8 stycznia 2014 r. wykład dr. Winsona Chu „Pomiędzy matą ojczyzną a narodem: mniejszość niemiecka w międzywojennej Polsce”
- 20 lutego 2014 r. promocja książki Artura Wodzyńskiego *W odwrocie i walce. Codziennosc żołnierzy polskich podczas kampanii 1939 roku*, wydanej nakładem Muzeum

Prezentacja polskiej edycji
„Dzienników” Josepha Goebbelsa.
9 kwietnia 2014 r.
Fot. Magdalena Ubysz

Dyskusja wokół książki
Raula Hilberga
„Zagłada Żydów europejskich”.
13 marca 2014 r.
Fot. Roman Jocher

- 13 marca 2014 r. dyskusja wokół polskiego wydania książki Raula Hilberga *Zagłada Żydów europejskich*, w której udział wzięli dr hab. Grzegorz Berendt, dr hab. Dariusz Libionka – redaktor naukowy polskiego wydania, oraz Jerzy Giebułtowski – tłumacz książki. Dyskusję moderował dr hab. Rafał Wnuk – kierownik działu naukowego Muzeum II Wojny Światowej
- 9 kwietnia 2014 r. prezentacja polskiej edycji *Dzienników* Josepha Goebbelsa. Spotkanie poprowadził prof. Eugeniusz Cezary Król – historyk, politolog i tłumacz, autor opracowania *Dzienników*
- 7 maja 2014 r. promocja książki Agnieszki Jaczyńskiej *Sonderlaboratorium SS. Zamojszczyzna „Pierwszy obszar osiedleńczy w Generalnym Gubernatorstwie”*
- 7 października 2014 r. promocja książki *Płacz po Warszawie. Powstanie Warszawskie 1944. Dzienniki. Świadczenia*, opracowanej przez Wiktorię Śliwowską, Janusza Marszałca i Artura Wodzyńskiego. Promocja odbyła się w Domu Spotkań z Historią w Warszawie
- 15 października 2014 r. promocja albumu *Codziennosc w cieniu terroru. Okupacja niemiecka w Polsce 1939–1945* autorstwa Joanny Urbanek, w której udział wzięli prof. dr hab. Eugeniusz Cezary Król
- 12 listopada 2014 r. dyskusja poświęcona książce Dirka Braunsa *Cafe Auschwitz*, współorganizowana przez Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Europejskie Centrum Solidarności, Wydawnictwo Akcent oraz Fundację Konrada Adenauera.

Gra terenowa „Westerplatte. Znajdź klucz do historii”.
Fot. Roman Jocher

Warsztaty „Sekrety Enigmy”.
Fot. Roman Jocher

Zajęcia, projekty, warsztaty edukacyjne

Gra terenowa na Westerplatte dla uczniów szkół podstawowych „Westerplatte. Znajdź klucz do historii”

Projekt skierowany jest do uczniów szkół podstawowych (kl. II–III). Zwiedzanie odbywa się przy wykorzystaniu gry terenowej z udziałem rekonstruktorów. Uczniowie poznają genezę powstania Wojskowej Składnicy Tranzytowej oraz przebieg działań obronnych we wrześniu 1939 r. W 2014 r. w grze wzięło udział 2305 uczniów.

„Zielone Szkoły Wolności”

Projekt edukacyjny realizowany przy współpracy z Europejskim Centrum Solidarności. Oferta edukacyjna dla uczniów szkół ponadpodstawowych. W ofercie znajdują się: program zwiedzania oparty na osi Europejskie Centrum Solidarności – Muzeum II Wojny Światowej – Muzeum Poczty Polskiej – Westerplatte, materiały i publikacje o charakterze edukacyjnym, warsztaty propagujące wiedzę o najważniejszych wydarzeniach w historii najnowszej i w dziejach Wybrzeża. Projekt ma też na celu zapoznanie uczniów z ofertą dwóch placówek: Muzeum II Wojny Światowej i Europejskiego Centrum Solidarności. W 2014 r. roku w projekcie wzięło udział 125 uczniów.

Warsztaty edukacyjne „Sekrety Enigmy”

Warsztaty skierowane do uczniów klas I i II szkół ponadgimnazjalnych. Tematem warsztatów jest praca polskich matematyków i ich wkład w złamanie kodu niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma,

Warsztaty „Żołnierska dola”.
Fot. Roman Jocher

Europejska Noc Muzeów na
Westerplatte. 17 maja 2014 r.
Fot. Dominik Jagodziński

a także wpływ tego faktu na losy II wojny światowej. Zajęcia stanowią uzupełnienie i rozwinięcie wiadomości zawartych w programie nauczania historii. Specjalnie na potrzeby tego projektu przygotowano pomoce dydaktyczne, m.in. modele maszyny szyfrującej z obrotowymi wirnikami, pozwalające samodzielnie kodować wiadomości. Ułatwiają one uczniom poznanie zasad działania Enigmy oraz zrozumienie wyzwania, przed jakim stali polscy kryptolodzy. W 2014 r. udział w zajęciach wzięło 563 uczniów.

Warsztaty „Żołnierska dola. Życie codzienne żołnierzy w czasie II wojny światowej”

Warsztaty skierowane do uczniów klas IV–VI szkół podstawowych, nawiązujące do wystawy czasowej przygotowanej przez Muzeum II Wojny Światowej, którą do 15 czerwca 2015 r. będzie można oglądać w Muzeum Marynarki Wojennej w Gdyni. Podczas zajęć uczniowie dowiadują się, jak wyglądało codzienne życie żołnierzy, również to niezwiązane z walką, oraz jakim trudnościom musieli stawić czoła. Dzięki zadaniom wykonywanym podczas warsztatów uczniowie zapoznają się m.in. z umundurowaniem i wyposażeniem żołnierzy różnych armii walczących w czasie II wojny światowej. W 2014 r. w zajęciach wzięło udział 394 uczniów.

Aktywne zwiedzanie Westerplatte

Program poświęcony poznaniu historii i topografii półwyspu jest skierowany do uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Podczas zajęć prowadzonych na Westerplatte uczniowie zapoznają się z topografią półwyspu, rozmieszczeniem obiektów tworzących w 1939 r. system obrony Wojskowej Składnicy Tranzytowej oraz przebiegiem działań obronnych w ciągu pierwszych siedmiu dni od wy-

„Wileńszczyzna '44”.
2 lutego 2014 r.
Fot. Roman Jocher

---

buchu wojny. Ważnym punktem programu jest wystawa plenerowa przygotowana przez Muzeum II Wojny Światowej „Westerplatte: Kurort – Bastion – Symbol”. W 2014 r. w zajęciach wzięło udział 317 uczniów.

Warsztaty „Westerplatte bliżej młodzieży”

Celem zajęć przygotowanych dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych było przybliżenie historii Westerplatte. W trakcie zajęć wykorzystano fragmenty filmów archiwalnych, elementy ikonograficzne stałej wystawy plenerowej „Westerplatte: Kurort – Bastion – Symbol”, a także inne pomoce dydaktyczne, m.in. mapki i reprodukcje umundurowania i wyposażenia. W 2014 r. w zajęciach wzięło udział 70 uczniów.

Wydarzenia plenerowe

„Wileńszczyzna '44”, 2 lutego 2014 r.

Wielowątkowy projekt terenowo-historyczny z inscenizacjami historycznymi w tle. Celem projektu była prezentacja i upamiętnienie niezwykle skomplikowanej sytuacji na Wileńszczyźnie podczas II wojny światowej, ze szczególnym uwzględnieniem historii Polskiego Państwa Podziemnego. Projekt zrealizowano we współpracy z Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku.

„Ostatnia ofensywa '45”, 6 kwietnia 2014 r.

„Ostatnia ofensywa '45”.
6 kwietnia 2014 r.
Fot. Roman Jocher

Europejska Noc Muzeów
na Westerplatte. 17 maja 2014 r.
Fot. Dominik Jagodziński

Projekt terenowo-historyczny operujący żywymi dioramami, inscenizacjami i prezentacjami, opowiadający o schyłkowym okresie istnienia III Rzeszy, w tym o wyścigu aliantów po niemieckie osiągnięcia techniczne i zagrabione dobra kultury. Najważniejszym elementem prezentacji był bilans zniszczeń w powojennej Europie. Projekt zrealizowano w budynku Starej Papierni w Łapinie (gm. Kolbudy).

Europejska Noc Muzeów na Westerplatte, 17 maja 2014 r.

W ramach programu Europejskiej Nocy Muzeów na Westerplatte Muzeum II Wojny Światowej zorganizowało m.in. grę terenową związaną z 300-letnią historią półwyspu, ze szczególnym uwzględnieniem lat 1939–1945, stanowiska z grupami rekonstrukcji historycznych z czasów II wojny światowej oraz ludowego Wojska Polskiego, demonstrujące pojazdy i sprzęt wojskowy, prezentację czołgu Sherman Firefly – jednego z eksponatów Muzeum, oraz kino plenerowe, w tym pokazy kronik filmowych.

Bałtycki Festiwal Nauki, 23 maja 2014 r.

W ramach wydarzenia Muzeum II Wojny Światowej zorganizowało zajęcia edukacyjne przybliżające ważny aspekt II wojny światowej, jakim było złamanie przez polskich kryptologów kodu niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma. Zajęcia prowadzono w sposób interaktywny: z wykorzystaniem replik Enigmy, kryptologicznych łamigłówek i z możliwością poznania procedur kodowania niemieckich depech przed II wojną światową i w jej trakcie; oryginał maszyny zaprezentowano w siedzibie Muzeum.

*Piknik sąsiedzki.
19 lipca 2014 r.
Fot. Muzeum II Wojny
Światowej*

Piknik sąsiedzki dla mieszkańców Śródmieścia w Gdańsku, 19 lipca 2014 r.

Celem wydarzenia było przybliżenie mieszkańcom Gdańska, a w szczególności dzielnicy Śródmieście, działalności instytucji, zaprezentowanie dotychczasowych osiągnięć, a także opowiedzenie o przyszłej siedzibie Muzeum i planowanych inicjatywach.

W programie znalazły się warsztaty („Zawód muzealnik i konserwator” oraz „Sekrety Enigmy – i Ty możesz złamać niemiecki szyfr!”), prezentacje najciekawszych eksponatów z kolekcji Muzeum oraz dotyczące dziejów dzielnicy Wiadrownia, przed II wojną światową znajdującej się w miejscu, w którym obecnie powstaje Muzeum.

Zorganizowano również punkt zbierania wspomnień i pamiątek, stanowisko rekonstruktorów, turniej gier planszowych, konkursy oraz pokazy filmów o działalności Muzeum II Wojny Światowej.

„Pogranicze '39”.
7 września 2014 r.
Fot. Roman Jocher

„Pogranicze '39”, 7 września 2014 r.

Inscenizacja nawiązywała do wydarzeń, jakie rozegrały się na ziemiach polskich w pierwszych dniach po wybuchu II wojny światowej. Tłem historycznym były walki stoczone przez Armię Łódź we wrześniu 1939 r. oraz sytuacja na pograniczu ziem należących do II Rzeczypospolitej i III Rzeszy. Motywem przewodnim było zaplecze frontu. Duży nacisk położono na pokazanie funkcjonowania służb pomocniczych, życia codziennego żołnierzy, dowodzenia czy utrzymania dyscypliny.

W projekcie wzięło udział ponad 100 rekonstruktorów. Muzeum II Wojny Światowej przygotowało wyjątkową formułę inscenizacji i zaaranżowanie terenu, co pozwoliło na samodzielne poruszanie się widzów po miejscu odtwarzanych działań wojennych. Program inscenizacji został opracowany w taki sposób, aby mogły w niej uczestniczyć również rodziny z dziećmi. Wydarzenie zorganizowano we współpracy z Muzeum Budownictwa Ludowego w Olsztynku.

*Łabiszyńskie Spotkania z Historią,
Czerwiec 2014 r.
Fot. Michał Katzer*

Współpraca, patronaty przy projektach edukacyjnych

Muzeum II Wojny Światowej wspiera inicjatywy mające na celu pielęgnowanie pamięci o II wojnie światowej. Muzeum partnerowało m.in. marcowemu szkoleniu dla rekonstruktorów, podczas którego odpowiadało za organizację zajęć dotyczących bezpiecznego wykorzystania historycznej broni palnej. Przez wspieranie takich inicjatyw Muzeum dąży do promowania standardów etycznych i podnoszenia poziomu wiedzy pasjonatów historii ożywionej oraz zwiększenia bezpieczeństwa rekonstruktorów i widzów inscenizacji.

Na przełomie czerwca i lipca Muzeum już po raz szósty współorganizowało Rajd Pieszy Śladami Żołnierzy 5 Wileńskiej Brygady Armii Krajowej mjr. „Łupaszki”, służący popularyzowaniu wiedzy na temat działalności oddziału AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” oraz innych oddziałów partyzantki niepodległościowej na Wileńszczyźnie i Pomorzu w latach 1939–1946, a także kształtowaniu zasad etyki i postaw obywatelskich. Muzeum brało również udział w przygotowaniach kolejnej edycji Łabiszyńskich Spotkań z Historią. W ramach odbywającego się od kilku lat wydarzenia organizowane są liczne prezentacje, dioramy, pokazy i warsztaty. Motywem przewodnim ubiegłorocznej edycji była operacja Market Garden z 1944 r. Specjalnie na to wydarzenie Muzeum przygotowało broszury informacyjne zawierające tło historyczne wydarzeń prezentowanych podczas inscenizacji, a także zaprezentowało jeden ze swoich eksponatów – czołg Sherman Firefly.

Debata „Między samodzielnością a karnością. Porozmawiajmy o wychowaniu”. 25 października 2014 r. Fot. Roman Jocher

W sierpniu Muzeum wspierało Stowarzyszenie Alternatywny Cypel przy zorganizowaniu marszu na orientację po helskich fortyfikacjach. Inicjatywa służy połączeniu aktywnej turystyki z poznawaniem historii półwyspu.

Jednym ze współorganizowanych przez Muzeum wydarzeń była październikowa debata „Między samodzielnością a karnością. Porozmawiajmy o wychowaniu”. Stowarzyszenie im. Bolesława Srockiego we współpracy z Muzeum II Wojny Światowej, Europejskim Centrum Solidarności oraz Gdańską Fundacją Oświatową zrealizowało w ten sposób pomysł uczniów i nauczycieli Gdańskich Szkół Autonomicznych. Dyskusję prowadził ks. Krzysztof Niedałtowski, założyciel gdańskiego Areopagu, a w debacie udział wzięli: Alicja Pacewicz – działaczka społeczna, prof. Henryk Samsonowicz – historyk, Robert Gliński – reżyser, Piotr Pacewicz – publicysta, i Jan Wróbel – dziennikarz, nauczyciel. Dyskusję poprzedziła projekcja filmu poświęconego Bolesławowi Srockiemu, który był w II Rzeczypospolitej Polskiej postem, działaczem społecznym i członkiem prezydium Związku Młodzieży Polskiej, a także wychowawcą warszawskiej młodzieży z kręgu batalionów „Zośka” i „Parasol”. Dyskusja miała m.in. na celu skonfrontowanie przedwojennych idei wychowawczych Związku Młodzieży Polskiej ze współczesną sytuacją społeczną.

ZICTWO II WOJNY OWEJ

Wielką konsekwencją II wojny Europejskiej i podporządkowanie wschodni od złaższej kurliny. Dla wielu młodych mieszczków-Wschodniej wysiedlenie drzewa wojny naderu do poraże rżewski pył. lat po porażce

W wielu innych krajach, wlasz porad dwie generacje sypły się manipulacji panienki szwajcarski pięciu latach od jej młoci II wojny światowej staje się. Związane się z dziedziczycielskiego konfliktu strasznego jest nieważczym się

wyzwaniem, dotyka wielu wstydlivych, boleonych, a nawet okazytalielkich wymiarów wojennego do-świadczenia, z którymi wojnę nie umiemy się pogodzić.

Wybórca pamięć wojny w postczagólnych pa-ctwach narodowych donaga się międzynarodowej odpowiedzi. Przeważające granice, które są niezbyt długo dozwily noszą kontynent, wystawa „Drogi do wolności” proponuje nowe spożczenie na złożone do-świadczenie II wojny światowej z wielostronnej perspektywy historycznej.

Przedstawiając okres pomiędzy rokiem 1945 a dniem dzisiejszym, zapraszamy Państwa do refleksji nad długim czasem, jakim ten najbardziej morderczy ze wszystkich światowych konfliktów zbrojnych klade się na Europie.

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

Underground Face Show Trial

POLISH DEFENDANTS IN
LEADERS OF THE WARTIME
ARE FALSELY ACCUSED OF
N WITH THE GERMANS. SO-
UPPET REGIME IN WARSAW

W tym

MA PLA ASSISTA

THE U.S. MARSHAL
PLAYED AN IMPO
ROLE IN REBUIL
ROPE AND HALT
SPREAD OF COM

W tym

COMMUNISTS SEIZE POWER. SOVIET UNION COM- PLETES TAKEOVER OF EASTERN EUROPE

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE RELAUNCHED

COURT'S COMMITMENT TO INTERNATIONAL
PEACE AND SECURITY DIRECT OUTGROWTH
OF THE EXPERIENCE.

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

W tym

Współpraca krajowa i zagraniczna

Wystawa „Drogi do wyzwolenia”
w Brukseli.
Fot. Fundacja Liberation
Route Europe

Liberation Route Europe

Liberation Route Europe to międzynarodowy projekt historyczno-turystyczny współfinansowany z funduszy Unii Europejskiej i współtworzony przez Muzeum II Wojny Światowej oraz partnerów z Holandii, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Francji. Ideą projektu jest zebranie i zgromadzenie w jednym miejscu informacji o wydarzeniach związanych z II wojną światową w Europie i jej zakończeniem oraz ukazanie często odmiennych doświadczeń mieszkańców dotkniętych nią krajów. Przez propagowanie wspólnego dziedzictwa historycznego i kulturowego projekt ma również na celu wsparcie turystyki międzynarodowej i promocję uczestniczących w nim miast i regionów. Realizacja projektu rozpoczęła się we wrześniu 2013, a zakończyła się w lutym 2015 r.

W ramach projektu powstała strona internetowa www.liberationroute.com oraz aplikacja mobilna, które są dostępne w językach wszystkich partnerów projektu. Zarówno strona, jak i aplikacja pozwalają użytkownikom na szybkie dotarcie do informacji o najważniejszych wydarzeniach, miejscach i postaciach związanych z przebiegiem i zakończeniem II wojny światowej w Europie oraz jej konsekwencjami. Strona Liberation Route Europe oprócz treści historycznych zawiera także przydatne informacje dla turystów, dla których ma służyć jako swego rodzaju przewodnik.

Prezentacja projektu Liberation
Route Europe podczas wizyty
holenderskiej Pary Królewskiej;
24 czerwca 2014 r.
Fot. Dominik Jagodziński

Uroczyste uruchomienie strony internetowej odbyło się 6 czerwca 2014 r. w Arramanches w związku z uroczystościami rocznicowymi w Normandii. 24 czerwca projekt został zaprezentowany w Warszawie w obecności holenderskiej pary królewskiej oraz polskiej pary prezydenckiej.

Oprócz Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku w projekcie uczestniczą: Fundacja Liberation Route Europe, Regionalne Biuro Turystyczne Regionu Arnhem Nijmegen, Arnhem Nijmegen City Region, Muzeum Mémorial de Caen, Rureifel-Tourismus, Région Basse-Normandie, Visit Kent, Muzeum Aliantów w Berlinie, Muzeum Wyzwolenia Narodowego 1944–1945 w Groesbeek oraz inni partnerzy wspierający projekt, m.in. Imperial War Museum oraz Muzeum D-Day w Portsmouth. Partnerzy podjęli decyzję o kontynuowaniu współpracy, co zaowocowało złożeniem w październiku 2014 r. wniosku na dofinansowanie drugiej fazy projektu.

Minister kultury Estonii przekazuje walizkę na ręce zastępcy dyrektora Muzeum II Wojny Światowej dr. hab. Piotra M. Majewskiego. Fot. Grzegorz Mehring/ archiwum ECS

Współpraca w pozyskiwaniu eksponatów

Ważnym aspektem współpracy z innymi instytucjami jest pozyskiwanie eksponatów. W ubiegłym roku Muzeum II Wojny Światowej dzięki współpracy z zagranicznymi placówkami powiększyło swoje zbiory o dwa szczególne obiekty. Jednym z nich jest walizka wykonana przez Estończyka, który w czasie wojny został deportowany w głąb ZSRR, gdzie uwięziono go w łagrze. Walizka, która towarzyszyła mu przez cały ten czas, jest świadectwem cierpień tysięcy ludzi pozbawionych ojczyzny i wolności, osadzonych w odległych rejonach ZSRR w czasie II wojny światowej. Ekspонат trafił do Gdańska z estońskiego Muzeum Okupacji w Tallinie i został przekazany Muzeum II Wojny Światowej podczas wizyty w Polsce prezydenta Estonii Toomasa Hendrika Ilvesa.

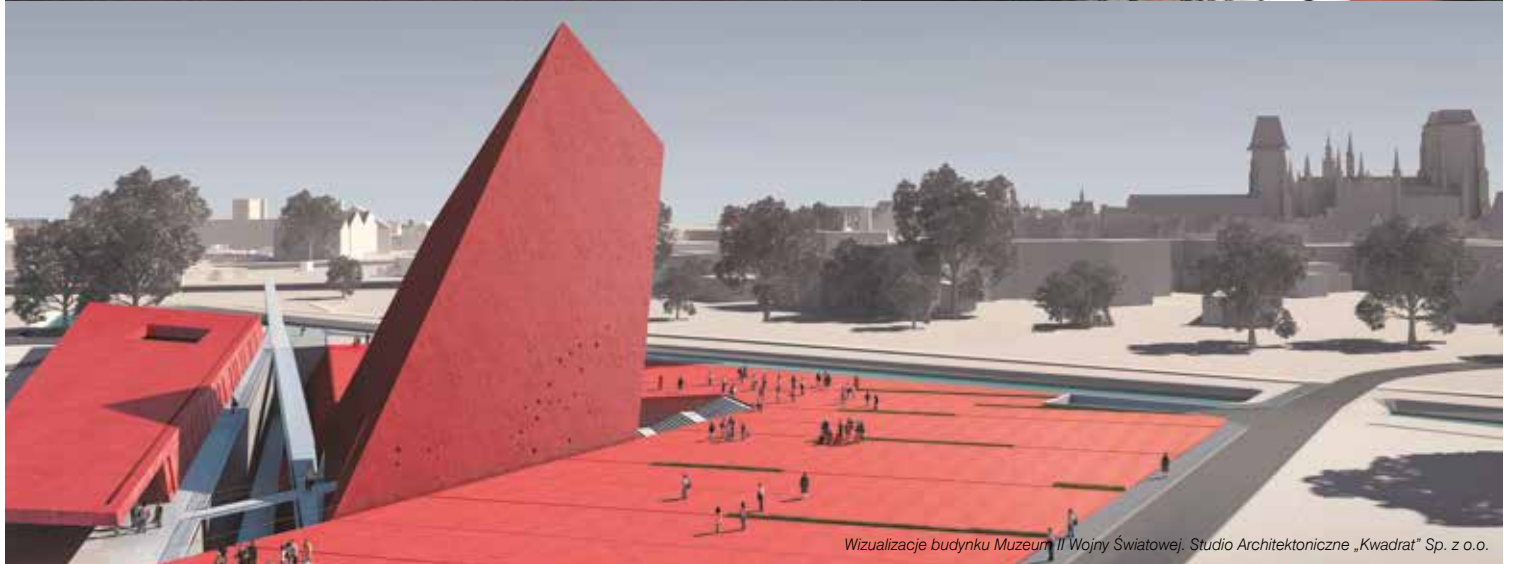
Innym ważnym eksponatem jest egzemplarz niemieckiej maszyny szyfrującej Enigma, który Muzeum II Wojny Światowej otrzymało w darze od Muzeum Wojskowego w Oslo.

*Eksponaty w Muzeum II Wojny Światowej,
Fot. Jacek Balk*

Wśród przykładów inicjatyw podejmowanych we współpracy z innymi instytucjami warto również wymienić udział Muzeum II Wojny Światowej w kosztach uruchomienia portalu historyczno-informacyjnego Studium Polski Podziemnej w Londynie <http://www.studium.org.uk/index.php/pl/> oraz współfinansowanie, wraz z Fundacją Generał Elżbiety Zawackiej, Archiwum i Muzeum Pomorskim Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek, pomnika gen. Elżbiety Zawackiej, który został odsłonięty we wrześniu 2014 r. We wrześniu Muzeum patronowało XIX Powszechnemu Zjazdowi Historyków Polskich w Szczecinie, zorganizowanemu przez Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Szczecinie.

Wizualizacje budynku Muzeum II Wojny Światowej, Studio Architektoniczne „Kwadrat” Sp. z o.o.

O muzeum

Utworzenie

Pomysł utworzenia placówki muzealnej przedstawiającej losy Polski w latach 1939–1945 na szerokim tle europejskim zaprezentował prezes Rady Ministrów Donald Tusk w grudniu 2007 r. Na siedzibę placówki wybrano Gdańsk – miasto, w którym wybuchła wojna.

Muzeum II Wojny Światowej zostało powołane rozporządzeniem ministra kultury i dziedzictwa narodowego Bogdana Zdrojewskiego i rozpoczęło działalność z dniem 1 grudnia 2008 r. Niespełna rok później na Westerplatte, podczas obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej, premier RP podpisał akt erekcyjny Muzeum.

Muzeum II Wojny Światowej jest narodową instytucją kultury podlegającą ministrowi kultury i dziedzictwa narodowego oraz wpisaną do Państwowego Rejestru Muzeów.

Dyrekcja

Dyrektorem Muzeum jest prof. dr hab. Paweł Machcewicz. Funkcje jego zastępców pełnią dr Janusz Marszałec oraz dr hab. Piotr M. Majewski.

Pracownicy

W 2014 r. Muzeum zatrudniało 42 osoby.

W ciągu roku praktykę w Muzeum odbyły 3 osoby. Ponadto 2 osoby pracowały dla Muzeum w ramach wolontariatu. Staż zawodowy na podstawie skierowania z Powiatowego Urzędu Pracy odbyła 1 osoba.

Członkowie Rady Powierniczej:
Od lewej: prof. Jack Lohman,
Dorota Zawacka-Wakarecy,
prof. Krzysztof Mikulski, dr Piotr M.A.
Cywiński oraz mec. Jacek Taylor.
Fot. Roman Jocher

Informacja finansowa

Fundusze Muzeum II Wojny Światowej stanowią środki finansowe przyznane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2014 budżet Muzeum wyniósł 55 103 119 zł, a wydatki Muzeum kształtowały się następująco:

- dotacja na działalność bieżącą (prowadzenie działalności wystawienniczej, wzbogacanie kolekcji muzealnych, konserwacja, zabezpieczenie i digitalizacja muzealiów, prowadzenie działalności edukacyjnej, naukowej i wydawniczej, popularyzacja działalności muzealnej) 7 224 355 zł
- wykorzystana dotacja celowa na wydatki inwestycyjne przyznana w ramach Uchwały nr 31/2011 Rady Ministrów z 4 stycznia 2011 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Budowa Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku” oraz Uchwały nr 174/2013 Rady Ministrów z dnia 8 października 2011 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Budowa Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku”
47 826 876 zł

Ponadto wykorzystano dotację celową na wydatki inwestycyjne związane z bieżącą działalnością Muzeum w kwocie 51 888 zł.

Rada Powiernicza i Kolegium Programowe

Pracę Muzeum II Wojny Światowej wspierają dwa niezależne od siebie ciała doradcze: Rada Powiernicza oraz Kolegium Programowe. Tworzą je wybitni historycy z Polski, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Francji, Niemiec i Rosji, a także muzealnicy, prawnicy, dziennikarze i kombatanci.

Radę Powierniczą powołał 13 kwietnia 2012 r. minister kultury i dziedzictwa narodowego Bogdan Zdrojewski. W jej skład wchodzi obecnie:

- prof. Bogdan Chrzanowski – profesor Uniwersytetu Gdańskiego, pracownik Muzeum Stutthof, pełniący funkcję przewodniczącego Rady,
- dr Piotr M.A. Cywiński – dyrektor Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau,
- pptk Tadeusz Filipkowski – wiceprezes Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, prezes zarządu Fundacji Filmowej Armii Krajowej,
- Grzegorz Fortuna – redaktor naczelny czasopisma „30 Dni”
- dr Jarosław Krawczyk – historyk sztuki,
- prof. Jack Lohman – historyk sztuki, muzealnik, dyrektor Królewskiego Muzeum Kolumbii Brytyjskiej (RBCM),
- prof. Krzysztof Mikulski – profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- Jacek Miler – dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- prof. Zdzisław Najder – historyk literatury,
- mecenas Jacek Taylor – prawnik, przedstawiciel ministra skarbu państwa w Radzie Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”,
- Dorota Zawacka-Wakarecy – prezes zarządu Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej „Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek”.

Kolegium Programowe zostało powołane 18 maja 2009 r. W jego skład wchodzi:

- prof. Norman Davies – Brytyjska Akademia Nauk, pełniący funkcję przewodniczącego Kolegium,
- prof. Jerzy W. Borejsza – Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk,
- prof. Włodzimierz Borodziej – Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego,
- prof. Andrzej Chwalba – Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- prof. Ulrich Herbert – Uniwersytet we Fryburgu Bryzgowijskim; Instytut Studiów Wyższych – Szkoła Historii we Fryburgu Bryzgowijskim,

Członkowie Kolegium Programowego. Od lewej: prof. Ulrich Herbert, prof. Krzysztof Pomian, prof. Timothy D. Snyder, prof. Włodzimierz Borodziej oraz prof. Norman Davies.
Fot. Roman Jocher

-
- prof. Pavel Polian – Instytut Geografii Rosyjskiej Akademii Nauk; Biblioteka Naukowa Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego w Moskwie,
  - prof. Krzysztof Pomian – Muzeum Europy w Brukseli,
  - prof. Henry Rousso – Instytut Historii Współczesnej w Paryżu; Narodowe Centrum Badań Naukowych w Paryżu; Uniwersytet Paris-Ouest-Nanterre La Défense,
  - prof. Timothy D. Snyder – Uniwersytet Yale,
  - prof. Tomasz Szarota – Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.

W 2015 r. pożegnaliśmy dwóch wybitnych historyków i członków Kolegium Programowego, prof. Władysława Bartoszewskiego oraz prof. Jerzego Holzera.

Wydawca:

Muzeum II Wojny Światowej

PL 80-831 Gdańsk, ul. Długa 81-83
tel. +48 58 323-75-20, fax +48 58 323-75-30
sekretariat@muzeum1939.pl
www.muzeum1939.pl

Opracowanie i redakcja:

Alicja Bittner
Urszula Kwiatkowska

Redakcja i korekta:

Beata Bińko

Projekt graficzny:

Magdalena Błażków – Kreacja Pro, dyrektor artystyczny – Andrzej Pągowski

ISBN 978-83-63029-69-2

www.muzeum1939.pl